

АЗЕРБАЙДЖАН



1966

10

12

Абшерон БАЙЛАРЫНДА

Абшерон торнагинда,
Донгийн гырагинда
Гумда мейнэлэр ятыб,
Этрафа будаг атыб,
Бурда нэ иктэсэн вар,
Энчир, тут, гарагач, нар,
Этирди илэ, нүстэ,
Бигтир гумларын үстэ,
Гумун хүснү арыдыр,
Елэ бил мирвардыр
Сопэланибдир жерэ,
Баглардакы мэнээрэ
Нечэ да ачыр үрэк,
Рессам оласан кэрэк
Нэр үзүмүн ады вар,
Өз ранки, өз далы вар,
Көзөллэжин нишани,
Аг шаны, гара шаны,
Сүфрэлэрин новрагы,
Пишраз, калинбармагы,
Багын көзөл бәтари,
Гызылүзүм, Эскэри,
Хатыны, сармыкыла,
Дүшүб агызда-дилэ,
Көзөндө баг ичиндэ,
— Яшыла жарпаг ичиндэ,
Көрүрсэн нэр чүр үзүм,
Мөн шө'рө нечэ дүзүм,
Бу гэдэр шө'ријјәти,
Баглардакы не'мәти?
Пайызда сары энчир,
Багларын бары энчир—
Ширэләниб дәјәндэ,
Будаглары әјәндэ,
Буз кими сәрин олур,
Бал кими ширин олур,
Сәһәр дариб јејирсэн,
Тә'рифләјиб дејирсэн:
— Бу энчир нејвәндидир,
Абшеронун гәндидир.

Ијдәләр күл ачанда,
Көзәл әтир сачанда,
Артыр гәлбин севинчи,
Сәһәр сүзүлүр ичхи
Шеһәндә атлаз жарпага
Јарашыг верир бага.

2.

Багдан ачсан сөһбат,
Багбанын да зәһмәти
Көз өнүндә даянмыр,
Хәјәлиндә чанланмыр,
Одур ки, инди дә мән
Мәһкәмә кишидән—
Һәштал јашыла багбандан
Данышырам... Бирчә ан
Ишсәз дурмајыр гоча,
Зәһмәткәшдир олдугча,
Үрәјин багчын әсир,
О, мейнә башы касир,
Көртә агачлар әкир,
Тикандан чәпәр чәкир,
Пайызла беләјир баг,
Агача вурур чалаг,
Онун бир шуары вар.
Дејир:—Әдә бел, мишар
Олмаса баг дүзәлмәз,
Мейнә әмәлә кәлмәз,
Бага бахсан баг олар,
Бахмајанда даг олар,
Јаратмагдыр нијјәти,
Абшерон табияти
Бир һалда тутмур гәрар,
Әсир хәзри, килавар,
Гуму көјә сонурур,
Нәр тәрәф дүмүн олур,
Багдә олмаса әкәр
Тикандан мейнәм чәпәр
Бүтүн багы гум басар.

Јаранар гумдан һасар,
Багдә ишләјән замаи,
Тәчрүбәли багбандан
Баг тоишум Паша, Тәл'әт,
Алыр јашым мәсләһәт,
Сөһбат дүшөндә һәрдаг
Гоча багбан дејир: —Мән
Чаванлыг чагларында,
Бузовна багларында,
Гајалары дешәрдим,
Әлдән, дилдән дүшәрдим
Бир мейнәни әкинчә,
Дүнјә дәјишди нечә?!
Инди иш олуб асан,
Көр нәләр гурур нисан!
Кәлир дашкәсән машын,
Багрыны јарыр дашын,
Буруг газыјыр гују,
Мотор чыхарыр сују,
Суварырг ләкәри,
Күлләри, чичәкләри.

3.

Суд ајдынлыг кемәләр
Багдакы әјләнчәләр
Бизә даһа хош кәлир,
Көзәл мәчлис дүзәлир,
Јыгышырыг бир жерә,
Гум үстә вуруб дөврә
Данышырыг, күлурук,
Өмрүн хош заманын,
Бу сәфалы аныны,
Биз гәнимәт билдирик,
Тар сәси, түтәк сәси,
Достларын шән нәгмәси
Јајылыр узаглара,
Гаршыдакы баглара,
Биз әјләнчә заманы
Тез-тез гоча багбаны
Чагырырыг мәчлисә,
Нә данышса, нә десе
Марагандырыр бизи,
Мә'налыдыр нәр сөзү
Дүнјә көрмүш гочанын
О, дејир:—Һәр дөврәнин
Бир һөкмү вар чәһәндә,
Ағыллылар бир ан да
Вахты сәрф етмәз һәдәр,
Өмүрдән кедир илләр,
Нә јаратсан о галар
Кәләчәјә јадикар,
Бир күн чох јашамагдан
Сөһбат дүшүмшдү, багбан
Деди: —Ата-бабамыз
Бизин бу ел-обаныз,
Уаун өмүр сүрмүшдүр,
Бу чох ајдын бир ишдир,
Күнәш, дәннә, саф һава
Нәр дәрдә одур дава,
Бу сәфалы багларда,
Гәлб ачан јадагларда,
Өмрә олар е'тибар,
Јүз он јашыла бачым вар,
Сачы гар кими ағдыр,
Ләкин һалә гыврагдыр,
Фәрәһланди гәлбиниз
Багбана сөјләдик биз:
— Бачынын јүз он јашы

Варса, демәк гардашым
Јүз отуз јашајачаг,
Багбан деди ки, ачыг
Һәјат дејил әјләнчә,
Чох јашасан да мәнчә
Мә'нады сүр өмүрүнү,
Гој һәр кечин күнүнү
Достларын салсын јада,
Чалыш, нә гој дүнјәдә.

4.

Ахшам үстү сәриндә,
Багын сәкиг јериндә
Әјләшиб этрафы мән,
Сәјрә далырам бә'зән,
Көрүрәм кәләнәклар,
Учан чаны чичәклар,
Дөрд тәрәфдә һәрләнир,
Гушларса көјдән енир
Гонур јашыла будага,
Башлајыр охумага,
Багда бир итимиз вар,
Чанавар көрсә јартар,
Итин ады Топландыр,
Елэ бил ки, асландыр,
Топлан багы доланыр
Кәһ јанында даянмыр,
Јалајыр ајагымы,
Шәкләјир гулагымы,
Бага кирәндә довшани,
Һисс едир буну Топлан,
О саат бәркәдән һурур,
Архасынча јүзүрүр,
Чәпкәз горхудан гачыр,
Елэ бил ганад ачыр,
Көздән итир бир андә,
Довшаны талмајанда
Топлан һирсәнир јаман,
Тутанда вермир аман,
Парчалајыр довшаны,
Гојмајыр јесин шаны,
Ишләр вар чох марәғлы;
Бә'зән икнајагы
Түлкү дә кирер бага,
Үзүмү апармага,
Бир дәфә гочаг Топлан
Јапышыб ајагындан
Дартырды бир нәфәри,
Сәс тутмушду һәр јери,
Икнајагы түлкү
Атды чининдән јүкү,
Үзүм сәбәти дүшүдү,
Ушаглар чох күлүшдү,
Јахынлашыб биртөшдү,
Ону хиләс етдиләр,
Багбан деди: —Ај сарсаг,
Тутдугун ишдан утан,
Кем кәлсәјдик сәни саг
Буррахмәздә бу Топлан.

5.

Көзүнү ачыб сәһәр
Гызаранда үфүгләр
Балыга кәлирик биз,

Јухуја батмыш дөниэ.
Јаваш-јаваш ояныр.
Күнөш судан боляныр.
Нарымчы, чөһрајы, аг
Буудлар галаг-галаг
Көдөн сүзүдүб учур,
Арабир гушлар кечир
Көј илэ карван-карван.
Гајалар көз гырпмадан
Дајаныбдыр баш-баша.
Табият чансыз даша
Көр нэ көзэллик вериб.
Гүдрэтири көстөриб.
Гајалар үзөриндө,
Өјлөшиб өз јериндө
Һэрэ атыб тилову,
Көзләјир балиг ову.
Тал-этлэ Мәмәдпаша
Балыга калир гоша.
Һэр күн һамыдан габит
Тутур шамајы, чапаг.
Башга зөвгү вар овуи,
Тарпанендө тиловуи
Тез чакирсан јухары.
Тутдугча балиглары
Ов торбасы јекәлир,
Кејфин јамаи көкәлир.
Һәрден балиг сүрүшүр.
Тилодан суја дүшүр.
Онда елэ бил ки, сан
Эзиз шеј итирирсэн.
Дөниздөн дөна-дөна
Балиг тутдугча јенэ
Ачылыр гаш-габагыи,
Күлүмсәјир додагыи.
Көтүрүб балиглары,
Дөнүрсән ева сары.

6.

Саһилдө узанырыг.
Гум үстүндө јанырыг.
Тунч кими олуруг биз,
Бәркјир бөдөнимиз.
Атылырыг дөниэ,
Баш нуруб үзө-үзө
Өзүмүз јууруг.
Бундан ләззәт дүјуруг,
Ачылыр эл-голүмүз,
Елэ бия удуруг буз.

7.

Бир кәрә јәј заманы,
Бир әј гоча багбаны
Көриәдик, чох дарахдыг,
Сораг етмәјә чыхдыг.

Дедиләр ки:— Курортдан
Тәзә гајдыб багбан.
Көрүшдүк, сәфариндөн
Сөһбат едиб деди:— Мән
Чох бәјәндим Сочини,
Кәздикчә һәр күчәни
Күл көрдүм, чнәк көрдүм,
Һәр јаны көјчәк көрдүм.
Кәздим парклар, мејданлар,
Палмалы хијабанлар...
Чыхдым һәр јашыл дөшә,
Кәздим чох даг, чох мешә,
Һәр јери абад көрдүм.
Инсанлары шад көрдүм.
Дедик:— Баба, даһа сан
Чох тәриф еләмәзсэн
Абшерон багларыны.
Агармыш быгларыны
Тумарлајыб, бирчә ан
Хәјалә дапыб багбан.
Сөјләди:— Достлар, дүзү,
Инандырырам сизи,
Олдум узәг еләрәдә,
Мәнним көзүмдә бир дә
Абшерон көзәләшди.
Фикримдан кәлиб кечди
Һарын гум, мави Хәзәр,
Эңирликлар, мејдалар...
Көј әјетунларыи чәтри,
Зәфранчи хош әтри...
Ачмаг ачыг дејим мән,
Бу көзәл табиятдан
Еллар аз көрүр фајда.
Исти ајаарла, јајла
Багда олмур шәрин су.
Мән сөзүи доғрусу
Бу ејләјир чох әсәр.
Бизим баглары макар
Чәкилдә билмәз кәмәр?!
Су кәмәри чәкилдә,
Уча шамлар әкилдә,
Ев тикилсә саһилдә,
Бир нш көрүлдә илдә,
Абшеронуи һәр јаны
Валәһ едәр инсаны.
Саһилләр һәмшәлик,
Олар јашыл мешәлик.
Дөнәр көзәл јајлаага.
Еллар шама һәр баға
Верәр башга шејријәт.
Дедик:— Баба, һәгигәт
Вар сәнии сөзләриндә,
Кәләр елэ бир заман
Саһилни һәр јериндә
Јаранар јашыл орман.
О бәхтијар елләрә,
Достлар бу саһилләрә,
Сәнилә гоша кәләр!
Арумуз баша кәләр!

Вагиф МУСА

Сүрәтә

— ...

— Кәм?

— Кранчы.

Оғлан сүраһијә сөјкәндә, ејваңдан ипин үстүнә сәрилмиш палтарла-
ры бир-бир чийинә јыған ев саһибәсинә сары дөндү:

— Дејирәм ахы, кранчыны дүнөн ишдән сонра да гызкилии пәнчәрә-
синә бахан көрдүм.

Гадын күлүмсәди.

Оғлан ганрылыб тижилмәкдә олан јени бинаја бахды. Һәлэ һеч ким
кәлмәмишди.

Гадын ахырынчы көјнәји дә ипин үстүндөн көтүрүб:

— Көзәлликдә онун тајы јохдур,— деди,— амма ди кәл, әри гәдрини
билмәди, гызы гојуб гацды.

Ичәри отагдан өскүрөк сәси ешидилди. Киши арвадыны чағырды.
Бир аздан ики јүк машыны кәлиб краныи төншәриндә дурду. Фәһләләр
бир көз гырпымында краныи әтрафына сәпәләндиләр.

Гадын јенә ејваңа чыхды. Әлиндә тутдугу ведрони пөһрә вермиш
длөбәкләрә бошалды. Сонра јүк машыныныи јанында дурмуш кранчы-
ны оғлана көстәрди:

— Көрүрсән, нә јарашыглы чавандыр! Фәһлә гызлар онун һәндәва-
риндән әл чәкмәк истәмирләр, о исе гоншумуз үчүн әлдән-ајагдан кедир.

Кранчы дөнүб пәнчәрәјә бахды, гызы орада көрмәдикдә бир папирос
чыхарыб јандырды, аста-аста кранә дырмашды.

Оғлан гадындан сорашду:

— Бәс гыз нечә, истәмир ону?

Гадын көкс өтүрдү:

— Валләһ, нә дејим,— деди.— Индики чаванларыи ишиндән һеч баш
ачмаг олуи ки?..

Оғлан даһа һеч нә сорушмады. Гадын ева кечди. Краныи элик сәси
әтрафа јайылды. Ашағыда һөјәт гајнады. Өзүбошалдан машылыларыи үч-
дөрдү краныи јахынлыгында дөврә вуруб дајанды. Фәһләләр көрпичлә-
ри гәфәсләрә долдурдулар. Кранчы манчанагыи дөмир ипләјини ашағы
саллајыб башыны пәнчәрәјә сары әјди. Кичик дурбиннии көзләринә
апарды.

